

ЧИ ВЧИТЬ НАС ЧОГОСЬ ІСТОРІЯ?

«Сама Україна для нас не ворог».

Із заяви В. Путіна під час
відвідин військового шпиталю
1 січня 2024 року

Володимир Винниченко 1919 року написав драму «Між двох сил». За сюжетом у велике провінційне українське місто на початку 1918 року прийшли московські більшовики. Атмосферу російського шовінізму важко переживає Панас Антонович, чоловік сестри місцевої більшовички Софії. Вона звертається до нього: «Дійсно, ви од страху, видно, зовсім збожеволіли». У відповідь Панас Антонович зумисне російською мовою обурюється діями нової влади: «Как не збожеволеть, мадам, как не збожеволеть? Ведь вы только взгляните туда за окно: горы трупов этих проклятых украинцев. Горы, мадам, понимаете ли вы это? Мальчики, дети, старики. К стенке – и готово. По усам узнают контрреволюцию. Малороссийские усы – и к стенке. И как же не благодарить перед вами, как не... божеволеть? А? Ведь это же ясно, что социализм пришел, и не какой-нибудь там гнилой, европейский, а большевистский, российский, самый настоящий».

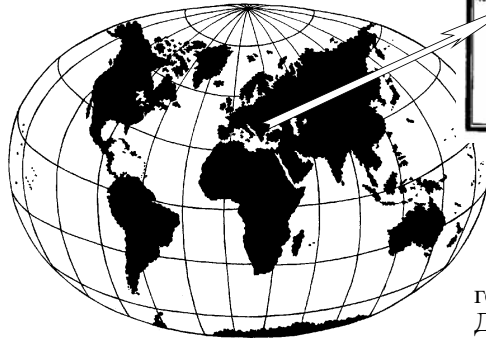
Інша картина. У колишній українській установі розташований червоногвардійський штаб. Побачивши на стіні портрет Тараса Шевченка, більшовицький командир Подкопаєв репетує: «А почему эта контрреволюционная икона висит здесь до сих пор? Убрать ее к черту отсюда! (Рушницею б'є по рамі й збиває портрет. Протикає багнетом лице, настромлює, крутить і одкидає в куток). Эта хохлацкая морда мне надоела, наконец. Везде торчит. <...> Я заявляю откровенно, что с национализмом, с этими Шевченками, автономиями, федерациями, самостийностями и прочей буржуазной дрянью буду бороться беспощадно».

Цю думку продовжує інший більшовицький комісар Сорокін у розмові з Софією. Вона запитує: «Вы приказали закрыть железнодорожную украинскую школу и сжечь все украинские книги?»

С О Р О К І Н. Да, я.

С О Ф І Я. С какой целью?

С О Р О К І Н. С той целью, чтобы их не было.

С О Ф І Я. А себе вы отдаете отчет, что вы делаете?

С О Р О К І Н. Не беспокойтесь, пожалуйста, я привык это делать всегда. Сожалею только, что мы раньше занимались этим преступным попустительством вашему национализму.

С О Ф І Я. Школы и учебники вы называете национализмом?

С О Р О К І Н. Я называю национализмом все, что разъединяет один народ. Никакой вашей Украины не было, нет и не будет. Все это буржуазно-интеллигентная сентиментальная чепуха, с которой я буду бороться беспощадно. Слышишь, товарищ? Беспощадно».

Ще один промовистий діалог з драми:

«СЕМЯННИКОВ. Ёфу, черт. Да говорите вы, товарищ, по человечески, ей-Богу. Вот наказание Господне.

СОФІЯ. Вчіться розуміть. Я вам заявила з самого початку, що ні одного слова по-руськи ви од мене не почуете. Ви живете на Україні й повинні знати її мову.

СЕМЯННИКОВ. Да на какого дьявола она мне нужна, ежели меня везде и я всех отлично понимаем и по-русски? Зачем этот национализм, разъединение, не понимаю? Когда вы отдаетесь от этого буржуазного национального фетишизма? Такая вы славная, энергичная, умная, такая социалистка хорошая и... все портите этим своим украинофильством. Ну, да будем надеяться, это, наконец, выветрится».

Чи не занадто категоричний Володимир Винниченко? Відповідь знаходимо в київській газеті «Червоний прапор» (від 14 лютого 1919 року) – органі Організаційного Комітету фракції незалежних У. С. Д. Р. П. (5 лютого в столицю України вступили червоні): «Але ми не визнаємо того, щоб соціалістичну революцію для України робили в Москві. <...> А ми іменно на практиці знаємо, що є завоювання України совітською Росією. Ми пережили цілу вакханалію нищення всіх ознак української нації, топтання портретів Шевченка, розстрілів за українське посвідчення і за українську мову. Ми добре пам'ятаємо плакати з написом «смерть буржуам и украинцам», ми маємо факти, як місцеві совдепи закликали до себе учителів українознавства в середніх школах і обвинувачували їх у тому, що вони викладають «контрреволюционную дисциплину». Ми не забули тієї російської шовіністичної свистопляски, яку торік пережила українська нація».

Винниченко нічого не вигадав. Правда життя була ще трагічнішою. Своєрідним документом тієї буремної епохи можуть служити щоденникові записи Валер'яна Поліщука: «Я був за більшовиками, чи краще, за Совітом українських народних секретарів, бо не знав, що вони не українські, а грабіжницькі, борці проти українського всього. Закриття українських газет, театрів і т. ін. – це мене дуже обурило і тепер я зненавидів оту «красную гвардію», що не питає хто ти, може, по міркуваннях більшовик, а тільки український – зараз розстрілює»...

15 січня Ленін звертається до Морського революційного комітету з вимогою: «Прошу вжити екстрених заходів, щоб дати негайно в розпорядження тов. Тер-Арутюнянца 2000 матросів для воєнних дій проти буржуазної Ради». У ці ж дні він шле те-

В. ВИННИЧЕНКО

МІЖ ДВОХ СИЛ

Драма на чотири дії.

КИЇВ – ВІДЕНЬ
1919

1918 рік. Художник Ілля Рєпін «Большевики» (варіанти назви: «Большевики. Красноармієць, що відбирає хліб у дитини», «Большевики. Солдати Троцького забирають у хлопчика хліб»).

Художник Іван Владіміров. Очевидець жахить большевицького заклоту 1917 року

леграми в Харків Антонову-Овсієнку і Орджонікідзе: «Дуже й дуже просимо вжити **якнайнешадніших** революційних заходів. <...> Усіма засобами просувати вагони з хлібом у Петроград, інакше загрожує голод. <...> Ради бога! Ленін».

Зі звернення Народного Секретаріату (Радянського уряду України. – О.Р.), що засідав у Харкові, до робітників, селян і солдатів: «**Революційні войска, посланні Рабоче-Крестьянским правительством Российской Республики по требованию Народного Секретариата Украины, сегодня подошли к Киеву...**»

На початку лютого 1918 року большевицьке військо під командуванням Міхаїла Муравйова підійшло до Києва. П'ять днів не вщухав жорстокий артилерійський обстріл міста. Муравйов своїм наказом № 9 від 4 лютого 1918 року закликав «немилосердно винищувати всіх офіцерів, гайдамаків, монархістів та всіх ворогів революції». З приходом червоних у Київ у місті запанував справжній терор. «Солдати забивали кожного офіцера або юнкера, якого попадали на вулиці, – згадував народний секретар Народного Секретаріату України Георг Лапчинський. – Далеко гірше стояла справа з переслідуванням прихильників Центральної Ради, бо наші вояки не завжди вміли добре розбиратися в цій справі і під час масового терору могли потерпіти замість радівців просто українські національні елементи, навіть прихильні до радянської влади».

Часопис «Малая Русь, редактором якого був відомий російський монархіст Васілій Шульгін, ще 1918 року надрукував спогади Костянтина Бельговського: «Смерть носилась по Києву в эти кошмарные дни. <...> В 2 часа ночи (з 25 на 26 січня за ст. ст. – О.Р.) українці почали оставлять Киев. <...> Глаза первых смельчаков,

рискнувших выйти на улицы, <...> увидели лежащие во многих местах неубранные трупы. <...> Навстречу проходим стали попадаться вооруженные до зубов дикого вида субъекты. Это были новые властители Киева – красногвардейцы».

«Вояки (армії Муравйова. – О.Р.) являли собою химерно вбраних, абсолютно недисциплінованих людей, увішаних різноманітною зброєю, рушницями, шаблоками, всіх систем револьверами та бомбами, – згадував Георг Лапчинський. – Між окремими командирами весь час виникали сварки и сучічки».

Із спогадів Володимира Затонського: «Я приїхав до Києва саме тоді, коли його було взято. Страшно, кошмарне видовище. <...> Так, розстріляно українських есерів, по суті гарних хлопців... у них були квитки членів Центральної Ради <...> Я сам мало не загинув. <...> Ображатися не випадало – стан червоноармійців був зрозумілий. Гірше те, що командні їхні верхи: Ремньов, Муравйов та компанія, ці пройдисвіти та авантюристи, спекулювали на чуттях маси, граючи на її розгнуданості, свідомо ту розгнуданість підтримуючи».

І горлав щосили російський люмпен, місцеві «ватники», сунучи, мов саранча, на Україну, на Київ:

*Эх, яблочко, сбоку красное.
Что Украине конец –
Дело ясное...*

Минуло сто шість літ відтоді... Можна лише уявити, якби 2022 року агресивні зайди з північного сходу вкупі з місцевими колаборантами і розконсервованою ефесбешною агентурою заповнили вулиці Києва...

Як і сто шість років тому, Україна опинилась між двох сил: внутрішньою колаборацією і зовнішньою агресією. Майже як у драмі Володимира Винниченка...

Олег К. РОМАНЧУК